PROBLEME DE PRAGMATICĂ ÎN ANALIZA CONTRASTIVĂ

CODRUŢA VELOVAN

Cuvinte-cheie: *analiză contrastivă, tertium comparationis, pragmatică*

Într-un articol anterior[1] am arătat un anumit mod de înţelegere a conceptului *tertium comparationis.*

O altă viziune asupra accepţiei ce ar trebui să i se dea noţiunii *tertium comparationis* apare la Carlos Hernández-Sacristan. El porneşte de la identificarea a două tipuri de cunoaştere lingvistică: cea ştiinţifică şi cea naturală, aceasta din urmă adusă la nivelul activităţii comunicative concrete, plasate deci într-un context situaţional determinat în care îşi desfăşoară activitatea cele două entităţi ale unui act de comunicare: vorbitorul şi ascultătorul/receptorul (speaker/ hearer): „language, in effect, – spune el – must be considered not only as a specifiable set of terms and structures, but also as the knowledge that allows us to transform those terms and structures into an instrument for interaction with the world, wich is fundamentally, for man, social reality“[2].

Într-o astfel de circumstanţă, apelul la analiza contrastivă este crucial („contrastive relationships will be crucially important“), căci „contrastive praxis includes both the activities of an «ordinary» speaker-hearer, that is, one who maintains a natural attitude toward the languages that come into contact through his/her interliguistic

[1] *Aspecte ale analizei contrastive*, în „Philologica Banatica”, nr. 2/2011, p. 121.
[2] Carlos Hernández-Sacristan, *Aspects of Linquistic Contrast and Translation. The Natural Perspectives*, Peter Lang, Europäischer Verlag der Wisenschaften, 1994, p. 13.

BDD-A13001 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:27 UTC)

natural activity, and the activities of someone who brings languages into contact for professional reasons, wether scientific or not“[3]. Ca atare, discursul ştiinţific e necesar a fi orientat spre studierea practicii naturale („the study of natural praxis“).

Cunoaşterea lingvistică naturală se produce chiar prin simpla activitate de comunicare în limbi diferite. Este, de fapt, o cunoaştere contrastivă incipientă. Această cunoaştere naturală începe cu identificarea limbii în cauză, dar continuă prin efortul de a adapta acel sistem la situaţia de comunicare *in actu*:„We naturally know not only what a linguistic system is, but also how to modify it in order to adapt it to a new communicative situation“[4].

Dacă sistemul limbilor naturale este departe de a fi unul monolitic şi mai degrabă o orchestrare a diferitelor varietăţi diasistemice (an orchestration of different diasystematic varieties), atunci este firesc ca el să fie adaptat diferitelor situaţii de comunicare, adică unei certe situaţii pragmatice („a certain pragmatic situation“): „Natural knowledge is not something that add to a previausly constituted linguistic system, but something that determines the very constitution of the system, making it open to the necesssities imposed by communicative praxis“[5].

Este, de fapt, direcţia pe care a evoluat, în timp, teoria contrastivă: „In general terms, the historical development of contrastive theory can be characterized as a shift from the contrastive study of linguistic systems to the study of contrastive processes or activities“[6].

Din această perspectivă, *tertium comparationis* nu este altceva decât actul comunicării: „We can conclude from all of this that the true „tertium comparationis“ is the communicative act“[7]. Orice alt tip de „tertium comparationis“ nu face decât să aproximeze acest criteriu de bază. Această viziune aruncă un anumit dubiu asupra conceptului clasic de „tertium comparationis“ ca realitate conceptuală unificatoare şi constantă. În acest sens, trebuie să se ţină seama de faptul că

[3] *Ibidem*, p. 16.
[4] *Ibidem*, p. 17.
[5] *Ibidem*, p. 18.
[6] *Ibidem*, p. 35.
[7] *Ibidem*, p. 50.

BDD-A13001 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:27 UTC)

în comunicare apar două perspective calitativ diferite: una a locutorului, care este de tip „onomasiologic“ şi alta a receptorului/alocutorului, care este de tip „semasiologic“. Nu există deci o perspectivă neutră asupra actului de comunicare.

Noţiunea în cauză nu-şi poate avea rostul decât în cadrul unei practici comunicative intercodale („intercodal communicative praxis“). El nu poate fi un *dat* ce trebuie luat în considerare înainte de actul comparaţiei interlinguale: „The basic „tetium comparationis“ then […], is constituted not so much of something that offers itself to us before contrasting languages, but rather of something that is constructed or elaborated in a certain sociosemiotic situation of linguistic contact. It is difficult to conceive of a really universal and pre-established „tertium comparationis“: no less difficult than to conceive of a meaning without form“[8].

O astfel de abordare a raportului comunicativ interlingual a dus, inevitabil, la constituirea unui alt domeniu în interiorul lingvisticii contrastive, anume *pragmatica contrastivă*. Ea are în vedere variabilitatea empirică a sistemelor în cadrul comunicării („empirical variability of systems of communication“).

Pragmatica contrastivă trebuie să urmărească manifestarea naturală a actelor dialogice, adică, în alţi termeni, conversaţia, şi să studieze modul specific prin care formele lingvistice sunt exprimate prin categorii pragmatice. În acest fel, perspectiva universalistă poate fi corectată prin anume componente ce ţin de relativismul lingvistic-cultural. Ca atare, analiza contrastivă în pragmatică implică variabilele socioculturale şi chiar sistemele nonverbale care diferă atât de mult de la o cultură la alta, ceea ce indică o direcţie clară spre semiotică: „Any linguistic category, – se afirmă în acest sens – and especially a pragmatic category, should always be considered as the product of various semiotic compoents (forms, meanings, functions, references) that all interact in the process of categorial synthesis“ (p. 60)[9]. În fapt, aceasta înseamnă că o categorie pragmatică rezultă din reprezentarea a ceva cu ajutorul unei anumite forme într-un anumit

[8] *Ibidem*, p. 52.
[9] *Ibidem*, p. 60.

BDD-A13001 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:27 UTC)

context situaţional: „The effect (sense) of a pragmatic category is produced by representing something (meaning) by means of a certain form in a certain situation (use)“[10].

Sunt luate în considerare şi *erorile pragmatice* apărute în conversaţia *exolinguală* „pragmatic error in exolingual conversation“. Ele apar ca urmare a lipsei de corespondenţă a categoriilor pragmatice din sistemele cultural-lingvistice la nivelul interacţiunii comunicative, dar sunt specifice şi procesului de însuşire a unei a doua limbi. Erorile respective sunt consecinţa faptului că nu există o corespondenţă absolută între două sisteme categoriale.

În ce priveşte eficienţa lui „tertium comparationis“, Carlos Hernàndez-Sacristan este destul de rezervat: „We can say, therefore, that if „tertium comparationis“ does exist, it is an ephemeral reality created by the affinity relation which is, in itself, a result of the need to resolve an interactiv problem. Or, we might also say that the real „tertium comparationis“ of pragmatic categories, al least, is the act of communication that relates them“[11].

PRAGMATISCHE ASPEKTE DER KONTRASTIVEN ANALYSE

Die vorliegende Arbeit beruht auf Carlos Hernandes-Sacristans (1994) **Aspects of Linguistic Contrast and Translation. The Natural Perspectives,** Peter Lang Europaischer Verlag der Wissenschaften. Nach Hernandes-Sacristan findet das "tertium comparationis" seine Anwendung, insbondere in der kontrastiven Pragmatik und kaum oder gar nicht im Bereich der sprachlichen Universalien. Der Situationskontext allein kann das Spezifikum der verglichenen linguistischen Einheiten wiedergeben

[10] *Ibidem*, p. 64.
[11] *Ibidem*, p. 69.

BDD-A13001 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:27 UTC)